

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ
LA DUMINICA SFÂNTULUI GRIGORIE PALAMA
(22 FEBRUARIE 1999)

Trece vremea repede și de aceea să nu fim fără grijă. Să ne bucurăm de ostenele și grijile acestea pământești. Dacă ai nădejde mare până la sfârșit, câteodată și grijile îți sunt spre zidire. Să nu rămânem cu mâinile goale la sfârșit, s-avem ceva adunat!

Astăzi, duminica a doua a Sfântului și Marelui Post îl pomenește pe Marele Ierarh, Sfântul Grigorie Palama, care a trăit ca monah în preajma noastră, în mănăstirea Lavra. Unii am și văzut chilia lui deasupra mănăstirii. A fost arhiepiscopul Tesalonicului și de dânsul se leagă o mulțime de lucruri foarte însemnate pentru Biserica Ortodoxă. Prin învățăturile lui, mai ales, s-au limpezit niște lucruri privind învățătura ortodoxă față de cea occidentală, față de cea catolică. Să ne oprim asupra lor! Sunt lucruri mai adânc teologice.

În *Filocalie*, în două dintre volume, găsim câte ceva de Sfântul Grigorie Palama, învățături privind Sfânta Lumină, privind rugăciunea, privind viața duhovnicească. Vreau să vă aduc aminte o învățătură foarte simplă pe care ne-a lăsat-o Sfântul Grigorie Palama, una care, știți bine, ne ajută foarte mult în buna noastră gospodărie personală. El spune că cine vrea să sporească duhovnicește să se îngrijească de întreaga lui alcătuire trupească și sufletească și să dea fiecărei părți a ființei

lui lucrarea cuvenită, lucrarea potrivită. Astfel, lucrarea cuvenită trupului este înfrânarea. Înfrânarea, se înțelege, este felurită, adică înfrânarea de la mâncare, care este postul, înfrânarea de la somn, care este privegherea, înfrânarea de la vorbire, care este osteneala. Acestea, postul, privegherea și ostenelele trupești fac parte din alfabetul cel mai simplu, din regulile cele mai simple ale vieții noastre duhovnicești. Aceasta este legea trupului. Sufletului trebuie să-i dăm lucrările cuvenite. Există în om un dor după o putere care să-l înnobileze. L-a pus Dumnezeu în sufletul lui pentru ca el să-L dorească neconținut pe Dumnezeu, ale cărui chip și asemănare le poartă în sine.

Poftei să-i dăm dragoste de Dumnezeu, nimic să nu dorim mai mult decât pe Dumnezeu. „Însetat e sufletul meu de Dumnezeul cel viu!”²³ Dorul după Dumnezeu să fie puternic și tare! Iar iușimii să-i dăm dragoste de aproapele. Celor două puteri ale minții – poftei și iușimii – li se cuvin dragoste de Dumnezeu și dragoste de aproapele. Iar minții propriu-zise i se dă rugăciune și încercare duhovnicească. Făcând astfel, omul călătorește bine pe calea vieții duhovnicești, poate spori în ea. Sfinții Părinți stăruie asupra aceluiași lucru. Scrierile lor, despre lucrurile acestea se ocupă: de post, de priveghere, de înfrânare, de cele mai mari porunci, care sunt dragostea de Dumnezeu și dragostea de aproapele, de cugetarea la cele sfinte. În privința rugăciunii, Mântuitorul, Apostolii și Sfinții Părinți, precum știm, ne îndeamnă să ne rugăm neîncetat. Părinții cu viață duhovnicească au rugăciunea Mântuitorului, „Doamne, Iisuse Hristoase...” O rostește monahul, dar și tot creștinul poate să o rostească neconținut. Sfântul Grigorie Palama chiar are un cuvânt în care spune că nu numai monahii, ci și mireni, în orice situație s-ar găsi, să se străduiască să rostească neconținut rugăciunea minții, pentru că ea este posibilă și pentru mireni, nu numai pentru călugări.

Dar pentru ca rugăciunea noastră să sporească, Sfântul Simeon Noul Teolog, ați citit poate în *Filocalie*, vorbește des-

pre trei feluri de rugăciune, căci există mai multe feluri de rugăciune. Există o rugăciune care este formată numai din cuvinte, care nu ne folosește la nimic. Există o altă rugăciune în care omul își închipuie în mintea lui locuri și lucruri în legătură cu viața Mântuitorului, cu viețile Sfinților, dar nici aceea nu este de folos. Adevărata rugăciune, cea bună, folositoare, este aceea care oprește mintea de la împrăștierea din afară și o coboară în inimă. Iar această rugăciune nu este posibilă oricum. Ca să ajungă cineva să învețe rugăciunea aceasta trebuie neapărat să-și păzească mintea. Să-și păzească conștiința... Paza minții, trezvia minții! Ca să aibă conștiința împăcată față de Dumnezeu, față de aproapele, față de lucrurile din afară și față de el însuși. Deci, așa cum în viața pământească ne orientăm după cele patru puncte cardinale, în viața duhovnicească avem alte patru puncte de orientare. Acestea constau în paza conștiinței, a bunei conștiințe, față de patru realități care ne înconjoară: realitatea cea mare este existența lui Dumnezeu; a doua realitate este aproapele, oamenii cu care trăim; a treia sunt lucrurile de care ne folosim; a patra suntem noi înșine. Numai păzindu-ne mintea, conștiința, față de aceste lucruri, putem să îndrăznim și să realizăm un câștig, un spor în rugăciunea cea neconținută, în viața duhovnicească. Altfel, nu.

Dacă am fi măcar atenți la rugăciunea Sfântului Efrem, am găsi o cale foarte bună pentru a ști cum să ne conducem viața noastră duhovnicească și să ne-o punem în rânduială, ca să mergem bine și să nu orbecăim la voia întâmplării. Sfinții Părinți spun multe lucruri, dar ele pot fi reținute mai ușor dacă ne restrângem la câteva jaloane, la lucruri de seamă, dacă le-am avea în vedere măcar pe acestea. La Vecernie sunt puse anume să se cânte frumoasele învățături duhovnicești, alcătuite de mari Părinți. Ele sunt foarte folositoare pentru bunul mers duhovnicesc. Luând aminte, ne îmbogățim sufletește! Dar cu rugămintea să nu ne moleșim. Nu este scuză, nici o scuză, orice treabă am face, ca să ne lipsim de la biserică aceste două, trei ore. Este timpul când se cuvine să ne îngrijim de noi sufletește, duhovnicește.

Sfântul Grigorie Palama, care este sărbătorit astăzi, a fost un mare teolog. A fost în dispută cu un reprezentat al lumii occidentale, cu Varlaam, un călugăr. S-au pus în discuție problema rugăciunii, problema nevoințelor, problema harului lui Dumnezeu... A fost mare discuție. Au fost și sinoade biseri-

cești în privința aceasta. S-au lămurit niște lucruri foarte importante ale învățăturii noastre ortodoxe față de lumea catolică. Unul dintre ele a fost problema rugăciunii. Omul din Occident venea cu ideea că omul, ca să se poată ruga, trebuie să aibă liniște cu trupul, să fie liniștit... De aceea există și băncile în biserică, la catolici și la protestanți. Omul trebuie să fie liniștit, să aibă pace cu trupul, să nu fie în nici un chip obosit, pentru ca sufletul să se poată ridica la rugăciune.

Sfinții Părinți spun că, dimpotrivă, la rugăciune participă și trupul. Un părinte zice că rugăciunea este ca un foc pe pământ. Și trupul trebuie să se ostenească la rugăciune. Omul este întreg, și trup și suflet. De aceea și metaniile care se fac, și statul în picioare... Nu degeaba se spune că postul și privegherea sunt temelia rugăciunii. Cine se gândește la rugăciunea minții, la rugăciunea cea mai înaltă, nici să nu viseze că poate să facă ceva, dacă o face săturându-se și dormind bine. Nu se poate! Este nevoie de osteneală trupească, cu ședere în picioare, cu multe metanii... Numai așa poate omul potoli pornirile acestea pământești, păcătoase și să se ridice către cele de sus. De aceea Sfinții Părinți au revendicat lucrurile acestea, pentru că ele sunt cu multă înțelepciune și cu multă sistematizare și folosință duhovnicească.

Prin Sfântul Grigorie Palama s-a lămurit o învățătură teologică deosebită a Bisericii Ortodoxe. Sfântul Grigorie Palama a fost un mare Părinte al Bisericii. A vorbit despre rugăciune, despre lumina necreată, despre rugăciunea minții, despre energiile necreate.

Duminica viitoare este Duminica Sfintei Cruci, jumătatea postului... Apoi Duminicile dedicate Sfântului Ioan Scărarul și Mariei Egipteanca. Să nu treacă fără să ne-alegem cu ceva duhovnicesc! Treburile pământești ne solicită mereu pe afară, dar să nu rămânem numai cu cele trupești! Să nu treacă un post atât de mare și de duhovnicesc fără folos duhovnicesc.